

Graži knygos šventė Kaliningrade

Vytautas Petkevičius ką tik tai grįžo iš Kaliningrado, ten „Jantarnyj skaz“ leidykla rusų skaitytojui pristatė Lietuvoje bestseleriu tapusią publicistinę rašytojo knygą „Durnių laivas“.

Mano pirmas klausimas apie tai, kaip ten, Rusijoje, apskritai vertinamas rašytojas ir jo kūryba. Vos spėjau pasirašinėti autografus, sakė Vytautas Petkevičius, erdvi leidyklos salė buvo pilnutėlė. Atėjo nemažai vietos lietuvių, nes susitikimas buvo plačiai išreklamuotas mieste. Atėjo net kazokų. Jie domisi Lietuva, jos gyvenimu.

Apie politiką buvo sutarta nekalbėti - ir be jos yra problemų, kurios rūpi anapus ir šiapus sienos

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

gyvenantiems žmonėms. Trys mašinkės buvo iš Lietuvos - atvažiavo pasiklausti rašytojo žodžio. Iš Lietuvos konsulato Kaliningrade neatėjo niekas, bet literatūros vakare rašytojas sutikęs savo bendrapavardį Joną Petkevičių. Smulkmena, bet malonu, juokiasi rašytojas

- Buvo graži knygos šventė Kaliningrade, - sako Vytautas Petkevičius.

Klausimai paprasti, žemiški, žmogiški: mano tėvas lietuvis, motina rusė, o mano motina lietuvė, tėvas - rusas, tad kaip Gyvensime toliau? Gyvensime, kaip gyvename, taip visas pasaulis gyvena, atsakęs rašytojas. Provokacinio klausimo - nė vieno. Kaliningradiečiai supranta savo gyvenimą, mes suprantame savo. Tuo supratimu ir turime gyventi.

„Koks jūsų požiūris į rusus? - Rusai yra rusai, lietuviai yra lietuviai, o istorija taip patvarkė, kad gyvenam greta ir turime gyventi greta kaip geri kaimynai, o mano žmona - ukrainietė.“

„Ar Kaliningradas - amžina rusų žemė, ar ne? - O Čiukotka - amžina rusų žemė? Čia prūsų - lietuvių žemės, o prūsus kolonizavo ir išskerdė vokiečiai.“

„Man, rašytojau, patiko jūsų knyga „Apie duoną, meilę ir šautuvą“, aš skaičiau ją dar mokykloje, o aš dievinu jūsų „Paskutinį atgailos amžių“. Tos knygos seniai išleistos Rusijoje, jos jau nuplyšo, jos jau suskaitytos, bet jas vis dar prisimena. Knygos suartina tautas.“

Įdomu, ar „Durnių laivas“ suartins tautas, jei nepriklausomoje Lietuvoje paskelbtas karas su Vytautu Petkevičiumi ir jo mintimis - suirzo netgi kolegos rašytojai, kurie ne tokioje šviesoje parodyti, kaip norėtų, buvo netgi ultimatyvių reikalavimų pašalinti Vytautą Petkevičių iš Rašytojų sąjungos, tačiau tokiam ultimatyviui reikalavimui Rašytojų sąjungos etikos komisija ir valdyba nepakluso.

Taigi Vytautas Petkevičius ir toliau lieka rašytojų komandos nariu, o jo kolega Kazys Saja, pareiškęs, jog nebus vienoje kūrybinėje sąjungoje su Petka, pareiškimo išstoti iš Rašytojų sąjungos, girdėjau, neparašė.

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

Taigi „Durnių laivas“ Lietuvoje vertinamas prieštaringai, kaip ir kiekviena skandalingai parašyta knyga, bet vieno nepaneigs niekas - knyga Lietuvoje tapo bestseleriu, o dabar ji penkių tūkstančių egzempliorių tiražu peržengė Lietuvos sieną. Leidykla vis kartoja ir kartoja tiražus.

O vertimą kiek pataisėte - bent jau tas vietas, už kurias jus puola?

O ką taisyt? Kad Brazauskas ne šūdas su rankena? Tai, beje pasakiau ne aš - pasakė Romualdas Sikorskis. Būtų gyvas - dukart pakartotų tą patį ir dar kai ką pridurtų...

- Rusai ką nors patys keitė?

- Tik įdėjo pavardžių rodyklę, paaiškindami, kas Lietuvoje yra ir buvo kas. Beje, vertimas labai geras, paieškota lietuviškų žodžių atitikmenų. Vertė Valentinas Meščeriakovas, buvusio „Sovetskaja Litva“ redaktoriaus sūnus. Žmona jo - tarp kita ko, lietuvė, taigi gražus duetas...

Leidėjai buvo paprašę peržiūrėti vertimą - literatūrinės rusų kalbos nemoku, atsakė į tai rašytojas.

Priminė jaunystę

Vytautas Petkevičius kiek nustebo, kad po susitikimo su knygos skaitytojais leidykloje jis buvo pakviestas į Karinę jūrų akademiją. Jo ten laukė raudonas kilimas, kuriuo turėjo pereiti, o aikštėje jo laukė devyniolikamečių kariūnų rikiuotė - šviesūs jaunatviški veidai, žvitrios akys, kariška laikysena.

Toji garbės rikiuotė rašytojui priminė keturiasdešimt devintuosius. Tada devyniolikametis

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

Vytautas Petkevičius pirmąsyk atvyko į šį tuomet dar nykų miestą. Atvyko ne kaip rašytojas, o kaip naujokas - taigi atitarnauti jūreiviui.

Tokią dalį gimnazistui skyrė Kauno karinis komisaras - girdi, sportininkas, Kauno rinktinėje krepšinį žaidęs, liesas ir ilgas, taigi į tankistus netinka, o mokytą gimnazistą varinėti su pėstija būtų nei šis, nei tas, kavaleristui kojos žeme vilktųsi, taigi lieka, Petkevičiau, tiktai karo inteligentija - jūreivystė. Tenkina?

Tas paskyrimas nebuvo linksmas -juk jūreiviui tarnauti reikėjo ištisus penkerius metus, taigi per tą laiką Kaune ar Vilniuje galėjai baigti aukštąją mokyklą. Bet su kariškiais nepasiginčysi aplink, marš, ir keliauk į Kaliningradą. Ten skirstymo punkte atverčia popierius, skaito ir pečiais trauko:

- Ką, gimnaziją baigęs?

- Baigęs. O ką?

- Ką, vokiečių kalbą moki?

- O ką? Ketveri metai Kaune su vokiečiais gyvenom.

- Ką, parašyta, kad ir lenkiškai moki?

- Moku, o ką?

- Dar parašyta, kad ir angliškai moki?

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

- Moku, o ką, gimnazijoje mokino.

- Ir dar sienlaikraščio redaktoriumi buvai?

- Buvau.

- Tai kur mums tave, tokį nestandartinį, dėti? Akademiką - į jūrininkus? Brandos atestate visi penketai - ir denio plauti?

- Negaliu žinot...

- Kodėl ne medalininkas?

- Egzaminus laikiau eksternu...

- Kodėl?

- Nusibodo mokytis - peršokau klasę...

- Tu matai, koks vabalas...

Viens du - karo vadai surašo popierius ir išsiunčia Vytautą Petkevičių į Leningradą, į Felikso Dzeržinskio aukštąją karinę jūrų inžinierių akademiją. Nė sapnuoti nesapnavo Šančių padauža, kad taps akademiku. Kariniai mokslai jo visai netraukė ir kariškio gyvenimas, beje. Bet vis dėlto akademijoje geriau nei eiliniu karo laive.

Bet prieš akis - egzaminai, vadinasi, stojamieji. Vokiškai beldžia laisvai, o su rusų kalbele - striuka. Iks arba ygrek - nežinomieji, taigi, neisziestnyje, o Petka pila - nieznakomyje. Akademikai - šypt vypt, bet nieko nesako, o Petka tuo metu lentoje uždavinį išsprendžia staigiai, be sutrikimo - ir penketukas.

Užsienio kalbų dėstytojas kreipiasi į jį vokiškai - Petka atkerta vokiškai, ir egzaminas išlaikytas.

Taip ir priėmė į karo akademiją. Taigi Petka jau studentas. Rusiukai - karo vaikai, suvargę, išbadėję, atėję nuo staklių, o ne iš mokyklos suolo, o lietuviai juk mažiausiai nuo karo nukentėję, galima sakyti, visai nenukentėję.

Egzaminas - įsliuogti virve penkiolika metrų. Vyrukai krenta nuo pusiaukelės, o Petka, kaip jį vadino, vien du trys - ir jau viršuje.

Plaukimas - vyrukai muistosi, o Petką plaukti išmokė Nemunas. Jį paskiria gelbėtoju, o kitus murkdo kaip kačiukus.

Taigi tokios studentavimo dienos. Dar gerai akademijoje kojų nesusilęs gauna laipsnį. Bet gauna ir parų. Budėjo virtuvėje, gavo trumpą chalatėlį ir užduotį - gaudyti žiurkes, kurių tada buvo pilnas Leningradas. O čia ėmė dvi žiurkės į vienus spąstus įlindo. Jos ten pešasi, ardosi, o kaip jas iš ten išimti? Tai bent. Kirsi lazda per spąstus - valdišką turtą sudaužysi. Ką daryt?

Ima ir sugalvoja - paleidžia į spąstus verdantį vandenį. Cypimas, kaukimas ir kitokie garsai. Išgirdo kapitonas. Ką čia išdarinėji, kursante, gyvas žiurkes verdi?

- O ką aš turiu daryti, kapitone?

- Razgovorčiki! Ir - dešimt parų arešto.

Ir eina Petka pas mičmaną baismės atlikti. Už ką, klausia šis. Velniai žino, už ką - žiurkės užmušti nesugebėjau.

- Tas glušas, tas mulkis tau už žiurkę dešimt parų? - paleido kakarinę mičmanas. - Eik namo ir sėdėk, tačiau dėl visa ko diržą man palik - jis už tave dešimt parų atsėdės...

Šitaip karinio jūrų laivyno inžinerinius mokslus kramtė Šančių berniukas Vytautas Petkevičius. Taip tuos mokslus bekramydamas gal būtų ir laivyno inžinieriaus diplomą gavęs, gal ir į kokį Sevastopolio ar Kaliningrado laivyną būtų paskyrimą gavęs, gal net admiralu per savo gyvenimėlį būtų pasidaręs, bet ėmė į jo gyvenimą ir įsikišo pats generalisimas Josifas Visarionovičius Stalinas - po septynių mokslo mėnesių jis išleido įsakymą, kad visi buvusieji okupacijoje neturi teisės mokytis nei jūrų, nei oro laivyne, taigi visi tokie okupuotieji iš akademijos pašalinami - ir Petka važiuoja ne į Kaliningradą toliau tęsti karinės tarnybos, o namo, į Kauną, vietoj penkerių metų tarnavęs tėvynei tik tai septynis mėnesius...

Smūgiai

Beje, į Kaliningradą rašytojas atvyko tiesiai iš generalinės prokuratūros, kuriai Vytautas Landsbergis pareiškė savo tėvo garbę ir orumą įvertinąs šimtu tūkstančiu litų.

Įdomu, kaip Vytautas Landsbergis tuos pinigus perduos tėvui? Jei neperduos, tas žmogelis ir toliau mintą tėvo kaulais - taip apie tokius žmones kalba lietuviai.

Beje, ne vien lietuviai...

- Tris ketvirtadalius tos sumos jaučiuosi apgynęs, - sako Vytautas Petkevičius. - O prokuratūra -

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

ką? Čia, sako, politika, esam verste užversti panašiais skundais. Jei aš, kaip rašytojas, savo garbę ir orumą vertinčiau Vytauto Landsbergio akimis ir matais, tai man nieko kito neliktų kaip nusišauti - tai ne orumas ar garbė, o nuoga niekšybė...

Beje, ta pati Generalinė prokuratūra buvo surengusi susitikimą su rašytoju, pirko jo knygas, prašė autografų, kas neturėjo nusipirkęs, tam Petka veltui dalijo savo knygą - tegu skaito, ypač jaunimas, kuris vis labiau ir labiau tolsta nuo knygos.

Kaip baigsis byla, rašytojas negali pasakyti - vyksta tyrimas.

Savi į savus?

- Toks gražus priėmimas Kaliningrade, bet ar tai ne dėl to, kad knygoje rašote, jog sausio tryliktosios aukos nušautos iš viršaus žemyn, taigi ne iš tanko, ne nuo tanko, o nuo namų stogų ar televizijos bokšto. Vadinasi, savi šaudė į savus? Ar tai ne išdavystė?

- Kokia išdavystė? Turiu teismo medicinos ekspertizės biuro viršininko Garmaus pasirašytą aktą - ten juodu ant balto šitaip parašyta. Kas nušautas iš viršaus žemyn, kas pervaziuotas tanku, kas susprogdintas savadarbiu sprogmeniu - nemanau, kad Aslano Maschadovo tankistai vežiojosi tokius užtaisus arba lipo ant stogų, kad šaudytų į minią. Juos ten lietuviai būtų numetę žemyn. Aš pats buvau prie bokšto ir mačiau, kaip iš bokšto pylė į minią. Maniau, kad ruseliai jau užėmė bokštą, bet, pasirodo, jis dar buvo mūsiškių rankose...

- Į tave nepataikė?

- Aš - juk kareivis, aš už tanko slepiuosi - neatstatau savo krūtinės kulkoms...

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

- Rusų kareivis nušautas ne nuo bokšto?

- Į nugarą. Jis turėjo apsivilkęs saugos liemenę. Beje, rusai buvo ginkluoti kalašnikovais, o kulkos mūsiškių kūnuose – visai kito kalibro...

- Vyko karas...

- Vyko karas, ir tiems, kurie žuvo, visai nesvarbu, kaip žuvo. Jie gynė Tėvynę. Bet kas šaudė į savus? Kaip tai vertinti pagal Konstituciją? Viskas buvo užprogramuota ir numatyta iš anksto. Tam rengtasi...

- Čia jau nusikaltimas, apie kurį tikrai retsykliais užuominom prisimena Audrius Butkevičius...

- Kruvina mūsų istorija, baisiai kruvina, broleli, net ir ten, kur galėjo būti nekruvina...

- Palikim tai istorijai ir istorikams. Leidykla gerą honorarą sumokėjo?

- Penkis tūkstančius dolerių - Vytuliui apsimokėti dar neužteks...

- Jau pasirašėte sutartį su anglais?

- Jau. Bet keista toji sutartis - sudarinėja britų ambasada, o knygą leis Čikagoje.

- To honoraro užteks Landsbergio apetitams pašerti?

Svečiuose pas Vytautą Petkevičių ("Šiaulių kraštas, 2004 kovo 15 d.")

Parašė Adolfas STRAKŠYS

Pirmadienis, 2004 Kovo 15 02:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 2012 Gegužės 16 22:56

- Ir man dar džiūvėsiams liks...

Beje, „Durnių laivas“ - ne Vytauto Petkevičiaus sugalvotas pavadinimas. Tokio pavadinimo satyrą yra parašęs vokiečių mokslininkas humanistas Sebastianas Brantas renesanso laikais. O renesansas - tai atgimimas. Šeši šimtmečiai praėjo, o žmogaus psichologijoje niekas nepasikeitė, sako rašytojas.

Skaudus skaudulys

Pokalbį rašytojas baigia liūdnu pamąstymu: einame, broleli, į Europą išnykti, nes jokios savasties, nieko savo nebelieka, viskas, kas svetima, veržiasi į Lietuvą per visus plyšius, taip mes patys okupuojamės, o ne esame okupuojami, prisimeni, broleli, Vilnių anais laikais - jaunimas eina per prospektą su knyga rankoje - dabar eina su buteliu rankoje, taigi ateina buteliauskių karta. O Kaliningrade mačiau net kareivėlius su knyga - skaito, domisi, taigi auga žmogus...

O mes perrašinėjame istoriją, tempdami ją ant savo kupros...